

je deželni šolski svet s pritrditvijo deželnega odbora odredil, da se postavijo posebno izprane učiteljice za ženska ročna dela v Črnomlju, v Postojni, v Vipavi, na Grosupljem, v Kresnicah in št. Gotardu. Te bodo oskrbovale ženska ročna dela po bližnjih enorazrednicah.

Razširjenje ljudskih šol na Kranjskem. S prihodnjim šolskim letom se razširijo naslednje šole: Vič v štirirazrednico s tremi paralelkami; Vrhnik v šestrazrednico z dvema paralelkama; Spodnja Šiška v šestrazrednico s 6 paralelkami; Sostro v štirirazrednico; v Ribnici dobi deška petrazrednica eno paralelo, dekliška šola se pa razširi v štirirazrednico z eno paralelo, dekliška šola v Novem mestu se polagoma razširi v petrazrednico in s to se združi višja dekliška šola, ki jo bodo oskrbovale šolske sestre. Stroške bo nosila Cimbasova ustanova. Izredna šola na Planini nad Jesenicami se izpremeni v pravilno enorazrednico.

Bankovec po 50 gl. in 5 gl. državni blagajni od 31. avgusta t. l. ne bo treba več sprejemati. V prometu je teh bankovcev še za dva in pol milijona kron. Do 31. avgusta se jih lahko še zamenja. Nam jih ne bo treba.

Moderno mučenilstvo. Pišejo iz Celja dne 1. avgusta: Danes se tu že drugi pri „Zelenem travniku“ „koncertirali“ nedorasli fanti iz Ptuja (Pettauer-Knabenkapelle). Dečki v nežni starosti pa se izrabljajo ves dan do pozne noči — taki otroci bi morali ob 8. zvečer v posteljo — v sebične namene. Kako se to zлага s sedanjim vzgojslovjem in kako se da tako ravnanje v sklad spravi s predpisiglede varstva — mladeži?! — Seve, Nemcem je vse dovoljeno! Žalostno pa je, da se med obraženci še nahajajo ljudje, ki odobravajo tako barbarsko uničevanje mladih bitij!

Iz sežanskega okraja. Dne 26. je bila seja ožjega in 27. julija pa pomnoženega okrajnega šol. sveta. Sprejelo se je na znanje, da je učitelj v Sežani tov. K. Gruntar imenovan v tržaško okolico, kakor tudi odpoved učitelja I. A. Suca v Mavhinjem od učiteljske službe. Učiteljica v Sežani g. K. Oazafura vložila je prošnjo za vpokojenje, kar se je sklenilo priporočiti dež. š. svetu, da prošnjo ugodi. Izvršila so se še sledeča imenovanja učiteljskega ožjega: Andrej Rojec iz Pliskovice v Velikidol; Milan Volkov iz Povirja v Pliskovico; Josip Rustja iz Velikidola v Komen; Furlan Janko iz Stomaža v Temnico; Albin Furlan iz Temnice v Sežano; Jos. Mahorčič iz Komna v Stomaž; Josip Pallor kot def. učitelj v Orleku ostane dodeljen šoli v Sežani; istotako se je imenovalo g. učiteljico Fr. Stipančič def. v okraju s službovanjem v Gorjanskem. G. učiteljica Ana Macarol iz Brestavice je premeščena v Povir; Olga Tomšič iz Povirja v Reprintabor; Ivana Lozej iz Repentabroba dobila je dopust. Na novo so imenovani stedeči: Caharija Silvester za Povir in Stanko Vičič začasno kot okrajni pomožni učitelj; M. Turšič za Sežano in Jožefa Gaspari za Brestovico. Dovolilo se je raznim šolam poprave in opravo. Dovolilo se je tovarišem Jos. Macarolu in Jos. Pahoru, da se smeta udeležiti tečaja za obrtno spise v Ljubljani. — Vsled potrjenega načrta od strani dež. š. sveta, se sklene prizidati pri šol. poslopju v Nabrežini. Dovolilo se 498 K za nakup knjig za ubožne učence. Sklene se dati kasneje primerno podporo šol. občini Lipa, ko zgradi novo šol. poslopje. — Dovolilo se privatni šoli v Tomaju podporo 650 K. — Dovolilo se razne poprave pri šol. stavbi in šol. vrtu v Tomaju. Sklene se zidati šol. poslopje v Komnu. Sklene se ustanoviti enorazredno ljudsko šolo v Volčjem gradu in istotako v Tomačevci. Dovolilo se napraviti načrt za eno šol. sobo v Orleku.

Slavnost, ki jo je priredila šolska mladina v Tomislju dne 29. junija t. l. po tem vzporedju: Petje (mešani zbor): Naša zvezda, Nazaj v planinski raj in Mogočno se dvigajo naše gore; deklamacija: Jefejeva prisega; igre: Krčmar pri Zvitem rogu, Pri gospodi in Kmet in fotograf, je uspela vsesploh sijajno. Ljudstvo je bilo očarano in navdušeno. Najiskrenejša hvala gg. tretjeletnikom, ki se niso ustrašili dolge poti iz Ljubljane in Kranja ter s petjem največ pripomogli k izvrstnemu uspehu. Hvala tudi g. prof. Petelinu, ki je prepustil svoj vrt, kjer se je vršila slavnost. Sploh vsem, ki so količeka pripomogli k tej slavnosti — hvala!

Tako naj dela mladina! Abiturienti c. kr. velike realke v Spljetu so nabrali tekom treh let med seboj 2752 K za Ciril-Metodovo družbo v Istri.

Novo sredstvo za ponemčevanje šol. Te dni je bilo čitati po nemških listih poročilo nemške dijaške kuhinje v Mariboru, ki jo vzdržuje „Südmark“. Z nekimi posebnim veseljem poroča vodstvo, da so letos napravili 4 Nemci na učiteljsko izpit tudi iz slovenščine in tako dokazali svojo usposobljenost za pouk na slovenskih šolah v narodno-mešanih krajih, „kjer bi naj delovali za naš narod“. Tako bi se torej naselili sčasoma na naše šole nemški učitelji, ki bi tamkaj pridno ponemčevali slovensko dečo. Slovenski krajni šolski sveti, pazite, koga nastavite!

Kmetijski nadaljevalni tečaj. Za prihodnje poletne počitnice namerava ministrstvo ustanoviti kmetijski nadaljevalni tečaj za južne kraje države s srbsko-hrvaškim jezikom, ki bi ga zamogli po mnenju ministrstva obiskovati tudi nekateri učitelji na Primorskem. Deželni odbor bi bil — pravi ministrstvo — dosleden v namenih, ako bi podelil dotičnim učiteljem iz deželnega zaklada primerne učne podpore.

V. J. Havilček a bratr v Podčrbradech, slavno znani izvozni dom modnega in ročnega tkanega blaga, razprodaja po dokončani sezoni po znatno znižanih cenah ostanke modnega blaga, sukna, delenov in pralne svile in priporočamo c. učitelstvu to trdiko v obilo naročbo. Pri naročbi se sklicujte na naš list, da dobite vzorce brezplačno.

Razgled po šolskem svetu.

— **Obisk vseučilišč v Nemčiji.** Po najnovejših statističnih podatkih je bilo na vseh vseučiliščih v Nemčiji vpisanih v minoletem poletnem semestru 51.700 dijakov, v zimskem semestru jih je bilo le 47.799.

— **Professor Anton vit. Randa,** najslavnejši češki pravnik, je slavil 8. t. m. svojo 75letnico. Prof. Randa je bil rojen 8. julija 1834 v Bystřici n. Uhl. na Češkem. Vse svoje dolgo in plodno življenje je posvetil češki pravniški vedi, ki ji je pridobil ugled in spoštovanje pred vsem znanstvenim svetom.

— **Nemški Schulverein** največ žrtvuje za Češko. — Do konca l. 1908. je porabil za Češko 5.045.000 K, torej več kakor eno tretjino vseh podpor skupaj. Leta 1908. je za Češko žrtvoval 190.700 K.

— **Poljski učitelji zoper pouk nemščine.** Zborovanje poljskih pedagogov v Levovu je sklenilo, da se mora iz učnih načrtov za ljudske šole na Galiskem popolnoma eliminirati pouk nemščine.

— **Ženske na nemških vseučiliščih.** Glasom najnovejših statističnih podatkov je bilo v letnem semestru 1908/09 na vseh nemških vseučiliščih vpisanih 1441 žensk, največ na berlinskem vseučilišču, namreč 423. Na filozofske predmete odpađa 713, na medicino 368, na matematiko in prirodne znanosti 100, državne znanosti 40, studij dentologije 40, pravne znanosti 25, luteransko bogoslovje 4, na farmacijo 3. — Temu številu treba dodati še 1104 hospitantinj, tako da znaša skupno število ženskega dijaštva na vseučiliščih v Nemčiji 2545.

— **Jugoslovansko akademsko društvo v Brnu.** V Brnu so ustanovili jugoslovanski slušatelji na ondodnih visokih tehniških šolah akademsko društvo „Jugoslavija“. Društvo ima nad 30 članov.

— **Naslednik Jagića.** Kakor javljajo je prof. Berneker iz Vratislave odbil ponujeno mu mesto profesorja slavistike na dunajskem vseučilišču.

— **Dvojna doktorica** je sedaj grofica Albertina Marschalova, ki je promovirala za dr. med. Grofica je namreč že dr. filozofije. To je prvi slučaj, da si je kaka ženska na evropski univerzi pridobila dvojni doktorat.

— **Nova vseučilišča na Ruskem.** Ministrstvo prosvete predloži čimprej državni dumi zakonski načrt o ustanovitvi novih vseučilišč. Za sedež novih univerz so izvoljena ta-le mesta: Jaroslav, Saratov, Vilna, Vitebsk, Minsk in Petrograd, ki dobi k dosedanjim tudi drugo univerzo.

— **„Matica Srbska“ v Dubrovniku.** Dne 2. t. m. je pričela v Dubrovniku svoje delovanje „Srbska Matica“. Maticio je ustanovil veliki narodni dobrotnik Konstantin Vučković, ki je pred 16 leti umrl v Spljetu in volil 320.000 kron za ustanovitev „Srbske Matice“ v Dubrovniku pod pogojem, da se ta institucija sme oživotvoriti šele 15 let po njegovi smrti. Včeraj je ta rok potekel in s tem dnevom je „Matica“ tudi pričela svoje delovanje.

— **Analfabeti v Italiji.** Po ljudskem štetju je bilo v Italiji l. 1901. 32 mil. 500.000 prebivalcev, od teh je bilo 27 mil. 500.000 nad 6 let starih. Od slednjih je bilo 13 mil. 350.000 analfabetov (48,5%). Najslabše je glede izobrazbe v Siciliji, kjer je 73%, in v Kalabriji, kjer je 80% analfabetov.

— **Analfabeti v Bosni in Hercegovini.** V šolskem letu 1907/08. je bilo v Bosni in Hercegovini 106 analfabetov, ki jih je obiskovalo 3324 učencev. Od teh je bilo 46% mohamedancev, 21% pravoslavnikov in 33% katolikov. Z uspehom je izvršilo te tečaje 2359 učencev, torej 70%.

— **Koliko je v Evropi vseučilišč?** V Nemčiji 21, na Francoskem 16, v Avstriji 8, na Ogrskem 3, na Angleškem 15, v Italiji 21, v Rusiji 9, na Španskem 9, v Švici 7, v Belgiji 4, na Švedskem 3, na Rumunskem 2, na Nizozemskem 5, Grško, Portugalsko, Norveško, Dansko, Bolgarsko, Hrvatsko in Srbija imajo vsaka po eno, skupno torej 130 s prilično 400.000 vpisanimi slušatelji.

— **Analfabeti na Ruskem.** Na Ruskem je mnogo nepismenih narodov. Po popisu od l. 1897. spada na 1000 ljudi 789 analfabetov; pismenih bi bilo torej 211, medtem ko jih je v Belgiji 998, na Nemškem 980 in na Francoskem 979. Pri ženskah je

na Ruskem še slabše; od 1000 ne zna brati in pisati 869. Tudi v plemenitaskih rodbinah ne manjka analfabetov, med 1000 jih je 289.

— **Žalostna kulturna slika.** Po najnovejših statističnih podatkih je v glavnem mestu Galicije, Levovu, od 197.000 prebivalcev nič manj nego 58.000 analfabetov, in sicer petindvajsetisot moških in 23.000 žensk. 4000 oseb zna le čitati, a pisati ne znajo. Torej skoro tretjina levovskega prebivalstva nima najelementarnejše izobrazbe. — Človek bi mislil, da se bo število analfabetov manjšalo, ali njihovo število v Levovu vse čimbolj narašča. Leto 1892. je bilo od 100 prebivalcev 23 analfabetov, a leta 1909. jih je že 30 odstotkov! Ali ne bi bilo bolje in narodnejše, da se merodajni faktorji brigajo bolj za kulturno politiko in odstranijo grozne obočaje, kakor da sejejo mrznjo med Poljaki in Malorusi!

— **Sprejem Židov v ruske visoke šole.** V ruskem ministrskem svetu je bilo te dni sklenjeno, da se bodo odslej sprejemali na ruskih visokih šolah tudi židje, čeravno v omejenem številu.

— **Katoliško učiteljske** se nahaja v Feldkirchu na Predarliskem. Učiteljske je bilo ustanovljeno leta 1888., ima pravico javnosti in ga vodijo šolski bratje. Letos je imelo učiteljske blizu 300 gojencev iz raznih kronovin. Na tem učiteljskem je bilo izsolanih blizu 500 učiteljev.

— **Švedske ljudske šole** so v vsakem oziru najlepše na svetu. Vsaka šola je okrašena s slikami iz prirode, iz domačega življenja in zgodovine. Velika slika, ki pride v švedsko šolo, mora biti v resnici umetniško delo, ki blagodejno vpliva na izobrazbo umetniškega okusa otrok. Na vseh ljudskih šolah se poučujejo otroci v ročnih delih in spretnostih. Na 3070 ljudskih šolah na Švedskem se poučujejo razna rokodelstva. Take šole so kakor moderno urejene, vzorne rokodelske delavnice. Posledice take vzgoje se kažejo v tem, da ni dežele na svetu, ki bi se mogla s svojimi rokodelskimi izdelki kosati s Švedsko. Na Švedskem imajo pa tudi 31 ljudskih vseučilišč, ki skrbje za izobrazbo preproste ljudstva. Ljudska vseučilišča so že nad 40 let stare institucije, ki jih podpira država. Leta 1905 so imele 1660 slušateljev.

— **Šolski muzej.** Mesto Vratislava se sme ponašati, da ima svoj mestni šolski muzej, ki je v popolnoma mestni upravi. Muzej obstoji iz petih oddelkov, in sicer: šolske stavbe in šolsko pohištvo, šolska higiena, učila, umetnostni stenski okraski za šolo in dom, knjižnica, kipi in slike slovečih šolnikov. Med obiskovalci tega veleznanimivega muzeja se nahajajo zapisani v spominski knjižnici zastopniki vsega sveta, med njimi sta celo en japonski zdravnik in en Kitajec.

— **Nemški Schulverein** je v zadnji dobi poslal podporo v Vojnik za telovadno orodje, v št. Ilj kot povišan prispevek za učna sredstva, v Brežice, kjer nemški otroški vrtec ne more izhajati ter je prosil, da se mu poveča podpora.

— **Državno podporo gospodinski šoli šolskih sester v Tomaju** je dovolilo poljedelško ministrstvo, in sicer 10.000 K kot ustanovno podporo in letnih 2000 K kot vzdrževalno podporo skozi tri leta.

Z gospodarskega polja.

— **Zavod za pospeševanje obrti v Gorici** je sklenil, da se ustanove gospodarske zadruge za čevljarje, tkalce in kovinarje po Goriskem. Posvetovanja in poizvedbe so se vršile v Gorici, Mirnu, Krminu in v Furlanji. Ta zavod ustanovi v Gorici tudi svobodno risalno, kjer bo možno, da si stavbeni obrtniki, n. pr. zidarji, klesarji itd. iz mesta in dežele pridobijo vsa potrebna znanja za tehniško-stavbno in okraševalno risanje. To risalno bo lahko obiskoval vsakdo, posebno ob nedeljah in praznikih. Zavod bo dajal tudi brezplačno nasvete in navodila v tej stroki. Prihodnji mesec pa se ustanovi poseben tečaj za elektro-tehniko, v septembru pa tečaj za knjigoveze.

— **Osuševanje ljubljanskega barja.** C. kr. poljedelško ministrstvo je oddalo delo za osuševanje ljubljanskega barja podjetniku Czechowiczku na Dunaju. Dela so se že pričela. Najprvo se bo poglobila struga Gruberjevega prekopa. Ko se bodo v Gruberjevem prekopu dela končala, se bo pričelo pa čistiti strugo Ljubljanske skozi mesto. Vsa dela se bodo morala končati l. 1913.

— **Izboljšanje planin.** C. kr. ministrska komisija za agrarne operacije bo izboljšala na Kranjskem več planin. Izboljšanje bo imelo namen, da se povzdigne vrednost in izdatnost planin. Trebilo se bo plevel in kamenje s pašnika in planina vsako leto gnojila; zidali se bodo hlevi in naredile gnojne jame, vodnjaki s koriti in filtrom, koder ni studencev, ali vodni nabiralniki pri studenih, ponekod se bo vsejala dobra trava in izboljšali poti. Planšarstvo se bo na ta način racionalno povzdignilo.

— **Letošnja vinska letina** bo slaba na Ogrskem, v Bolgariji, Srbiji in Švici; srednja na Niževavstrijskem in Tirolskem; dobra pa bo v Slavoniji, na Kranjskem, v Istri, Bosni in Hercegovini, Italiji, na Porenkem, Rumu-

niji, Španiji in Grškem. Dobra bo tudi na Štajerskem, koder še ni vinogradov zadela kaka ujma.

— **Zanimive številke.** Piva se je navarilo na Avstrijskem l. 1908. nekaj nad 20 milijonov hl, 340.000 hl manj nego l. 1907. Kot vzrok temu nazadovanju se imenuje dobra vinska in sadna letina ter pivni boj kot v alpskih in čeških deželah. — Poročilo tobačne reži je za l. 1908. pa je hujše, ker pravi, da se je porabilo za 6% več tobaka, ko prejšnje leto, ali pa, da se je potrošilo za 14 mil. kron več za tobak ko 1907. leta. 261 mil. kron je šlo v dim.

— **Narodopisno razstavo** napravijo 1910. l. v Levovu na proslavo 500letnice bitve pri Grunenwalen. Središče te razstave bo zgodovinski oddelk, obsegajoč 1. zemljevide in zemljevidski material, tikajoč se jagielovske dobe poljskega kraljevstva, 2. kiparska dela, ki nam kažejo različne strani zgodovinskega razvoja poljskega naroda; 3. gospodarsko stanje in sredstva za njega izboljšanje; 4. zgodovinske znamenitosti. Drugi del razstave bo posvečen narodopisu poznejših dob do naših dni. Mogoče je tudi, da bo ob tej priliki v Levovu vse-slovanska umetniška razstava.

— **Vseslovanska banka.** Iz Petrograda poročajo, da je utemeljitelna glavica za ustanovitev vseslovanske banke že zagotovljena.

— **Novosti v brzojavnem prometu.** S 1. julijem t. l. je stopilo v brzojavnem prometu precej važnih novosti in veljav; omenjamo v kratkih besedah najvažnejše. V besedilo brzojavk, ki se odposiljajo v kakem občevelnem jeziku, se smejo odslej poleg dosedaj dovoljenih okrajev (trgovske znamke, znaki mednarodne signalne knjige itd.) privzeti tudi dogovorjeni naslovi in borzni kurzi, ne da bi se brzojavko smatralo za šifrirano. Določila glede rabe dogovorjenega jezika (šifre) v brzojavnem besedilu so se izpolnila v tem, da morajo obstajati besede, bodisi resnične ali umetno sestavljene, iz zlogov, ki se izgovarjajo v kakem navadnem jeziku, in sicer v nemškem, angleškem, španskem, francoskem, holandskem, italijanskem, portugalskem ali latinskem. Črke z akcentom, kakor ä, á, é, ñ, ö, ü, ne smejo biti v takih brzojavkah. Besedilo brzojavk v dogovorjenem jeziku ali šifrah sme obstajati iz arabskih števil, iz posameznih črk ali zlogov, vendar se pa črke in številke v eni in isti skupini ne smejo rabiti. Novovpeljan za dostavljanje ponoči je „nuit“ pred naslovom, zaradi katerega se mora brzojavka takoj dostaviti. Pri brzojavkah v dogovorjenem jeziku se šteje vsak posamezen znek in tudi vsako ločilo, apostrof in vezaj kot posamezna beseda in je torej za vsak znak plačati pristojbino.

Iz slovanskih pokrajin.

○ **O osnovi jamskega muzeja v Postojni.** Ker se nahajajo v Postojnski jami priznane najkrajše okapine, posebno jamsko živalstvo, čigar najbolj znani in mnogozaželeni zastopnik je človeška ribica, ki so jo imeli veliko časa za zagonetno žival, in ker je o jami napisana že bogata literatura, ki razpravlja o nji in o Postojni z besedo in slikami, zato se je že večkrat izprožila misel o osnovi posebnega jamskega muzeja v Postojni. Toda te lepe namere, ki bi gotovo še bolj priljubila jama in še bolj povečala promet, žal, doslej ni bilo mogoče uresničiti, ker ni imela jamska uprava dovolj prostorov na razpolaganje. Danes pa je čas napočil, da je mogoče napraviti jamski muzej, ki bo ustrezal vsem željam in potrebam. V novem uradnem poslopju c. kr. glavarstva so se napravili potrebni prostori za jamsko upravno komisijo. S tem se torej izpolni preiskrena želja, da se bo mogel osnovati jamski muzej, potem ko bo vse obilno prirodopisno in knjižno gradivo, ki se tiče postojnskih jam, skrbno urejeno in poshranjeno. Samo ob sebi se razume, da bo ta jamski muzej obiskovalcem Postojnske jame dostopen, t. j. da bo na željo spadal k obisku. Gotovo bo izvrstno služil svojemu znanstvenemu in praktičnemu namenu ter mnogo obiskovalcev Postojne in njene jame vzpodbudil, da bodo po več dni bivali v kraju, morebiti se baviли ond cel dne čas s študijami.

○ **Ljubljana je imela** dne 1. avgusta 1899 vsaga skupaj 194 ulic, cesta in trgov s 1559 hišami. Dne 1. avgusta 1909 šteje pa 221 ulic, cesta in trgov s 1855 hišami. V desetih letih se je torej po regulaciji mesta število ulic, cesta in trgov pomnožilo za 27, število hiš je pa naraslo za 296.

○ **Razstavo vsega slovanskega ča-sopisja** namerava napraviti K. J. Gruber, ravnatelj celjskih zveznih podjetij na jesen v Narodnem ali pa v Sokolskem domu v Celju. Ta razstava bo združena s primernim predavanjem o postanku razvoja in kulturnem pomenu slovanskega časopisja. Predaval bo prireditelj razstave sam, ki ima v podobnih podjetjih že velike izkušnje.

○ **Na mednarodni telovadni tekmi** v Luksemburgu so dosegli slovenski Sokoli lep uspeh. Tekme so se udeležili Francozje, Čehi, Italijani, Belgijci, Slovenci in Luksemburžani; v tem redu so tudi številke točk. Slovenci so torej nadkrilili Luksemburžane.